

Βρυξέλλες, 30.11.2016
COM(2016) 950 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

Σχέδιο δράσης για την ευρωπαϊκή άμυνα

1. Εισαγωγή

Ο πρόεδρος Juncker, στην ομιλία του για την κατάσταση της Ένωσης το 2016¹, επισήμανε την ανάγκη να έχουμε μια Ευρώπη που προστατεύει, ισχυροποιεί και αμύνεται. Η ανάληψη μεγαλύτερης ευθύνης για την ασφάλεια των Ευρωπαίων σημαίνει ότι οι Ευρωπαίοι οφείλουν να επενδύσουν στην ανάπτυξη βασικών αμυντικών ικανοτήτων, ώστε να είναι σε θέση να αποτρέπουν, να ανταποκρίνονται και να προστατεύονται από εξωτερικές απειλές. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να αποδείξει ότι είναι σε θέση να ενεργεί ως εγγυήτρια τόσο της στρατιωτικής ασφάλειας όσο και της ασφάλειας των πολιτών, ανταποκρινόμενη στις εκκλήσεις για μεγαλύτερη αλληλεγγύη στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας². Ο Χάρτης πορείας της Μπρατισλάβας³, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο⁴ και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁵ επίσης υπογράμμισαν προσφάτως την προτεραιότητα αυτή.

Η ενίσχυση της ευρωπαϊκής άμυνας απαιτεί από τα κράτη μέλη την από κοινού απόκτηση, ανάπτυξη και διατήρηση του πλήρους φάσματος ικανοτήτων στην ξηρά, στον αέρα, στη θάλασσα και στο διάστημα. Η συνολική στρατηγική για την εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁶ («συνολική στρατηγική») προσδιορίζει ορισμένους τομείς προτεραιότητας όσον αφορά τις αμυντικές ικανότητες, στους οποίους η Ευρώπη πρέπει να επενδύσει και να αναπτύξει συνεργατικές προσεγγίσεις: πληροφορίες, επιτήρηση και αναγνώριση, συστήματα τηλεκατευθυνόμενων αεροσκαφών, δορυφορικές επικοινωνίες, καθώς και αυτόνομη πρόσβαση στο διάστημα και μόνιμη παρατήρηση της γης· υψηλού επιπέδου στρατιωτικές ικανότητες, συμπεριλαμβανομένων των στρατηγικών ικανοτήτων, καθώς και ικανότητες που να διασφαλίζουν την ασφάλεια στη θάλασσα και την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο.

Η ευρωπαϊκή αγορά στον τομέα της άμυνας πάσχει από κατακερματισμό και ανεπαρκή βιομηχανική συνεργασία. Αποτελεσματικότερη χρήση του δημόσιου χρήματος και ισχυρότερη βιομηχανική βάση θα μπορούσαν να επιτευχθούν με την ενίσχυση της ενιαίας αγοράς στον τομέα της άμυνας, τη μείωση των αλληλεπικαλύψεων και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της αμυντικής βιομηχανίας της ΕΕ.

Η ανάγκη για επενδύσεις σε στρατηγικές ικανότητες

¹ Κατάσταση της Ένωσης 2016: «Για μια καλύτερη Ευρώπη – Μια Ευρώπη που προστατεύει, ισχυροποιεί και αμύνεται», 14 Σεπτεμβρίου 2016.

² Στις 14 Νοεμβρίου 2016 το Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων κατέληξε στο συμπέρασμα ότι θα πρέπει να διερευνηθεί το δυναμικό της χωρίς αποκλεισμούς μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας (PESCO). Ο πρόεδρος Juncker ζήτησε μια τέτοια πρωτοβουλία στις πολιτικές κατευθύνσεις τον Ιούλιο του 2014. Συγκεκριμένα, δήλωσε: «ακόμη και οι ισχυρότερες ήπιες δυνάμεις δεν μπορούν να τα καταφέρουν μακροπρόθεσμα χωρίς να διαθέτουν τουλάχιστον ορισμένες ολοκληρωμένες αμυντικές ικανότητες. Η Συνθήκη της Λισαβόνας προβλέπει για τα κράτη μέλη που το επιθυμούν, να μπορούν να συνενώσουν τις αμυντικές τους ικανότητες με τη μορφή μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας.»

³ Πρόγραμμα εργασίας που προτάθηκε από τον πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, την προεδρία του Συμβουλίου και τον πρόεδρο της Επιτροπής κατά τη συνάντηση των 27 αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων στις 16 Σεπτεμβρίου 2016, <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/09/16-bratislava-declaration-and-roadmap>

⁴ Έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με θέμα «Η Ευρωπαϊκή Αμυντική Ένωση» [2016/2052(INI)], που εκδόθηκε στις 22 Νοεμβρίου 2016.

⁵ Συμπεράσματα του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων, 14.11.2016.

⁶ Βλ.: <https://europa.eu/globalstrategy/en/global-strategy-foreign-and-security-policy-european-union>

Για να μπορέσει η Ευρώπη να επιτύχει τις εν λόγω προτεραιότητες ικανοτήτων, πρέπει να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για μεγαλύτερη συνεργασία στον τομέα της άμυνας, ώστε να μεγιστοποιηθεί η απόδοση και η αποτελεσματικότητα των αμυντικών δαπανών. Αυτό θα πρέπει να συνδυαστεί με μια ισχυρή, ανταγωνιστική και καινοτόμο βιομηχανική βάση στον τομέα της άμυνας και προς όφελος της ευρύτερης οικονομίας: οι επενδύσεις στον τομέα της άμυνας έχουν σημαντικό πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα όσον αφορά τη δημιουργία τεχνοβλαστών (spin-offs) και τη μεταφορά τεχνολογίας σε άλλους τομείς, αλλά και τη δημιουργία θέσεων εργασίας⁷.

Όπως ζητήθηκε από το Συμβούλιο⁸, το παρόν ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης στον τομέα της άμυνας συμβάλλει στην εξασφάλιση του ότι η ευρωπαϊκή βιομηχανική βάση στον τομέα της άμυνας είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις τρέχουσες και στις μελλοντικές ανάγκες της Ευρώπης σε θέματα ασφάλειας και, ως εκ τούτου, ενδυναμώνει τη στρατηγική αυτονομία της Ένωσης, ενισχύοντας την ικανότητά της να ενεργεί από κοινού με τους εταίρους. Το παρόν σχέδιο δράσης συνδέεται στενά με το σχέδιο εφαρμογής της συνολικής στρατηγικής της ΕΕ για την ασφάλεια και την άμυνα, το οποίο θέτει ένα νέο επίπεδο φιλοδοξίας για την Ένωση και προσδιορίζει δράσεις για την υλοποίησή του, και συνδέεται επίσης με την εφαρμογή της κοινής δήλωσης ΕΕ-NATO⁹ που υπογράφηκε από τον πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, τον πρόεδρο της Επιτροπής και τον γενικό γραμματέα του NATO. Οι δράσεις που προτείνονται στο παρόν ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης στον τομέα της άμυνας θα οδηγήσουν σε μια ισχυρότερη Ευρωπαϊκή Ένωση στον τομέα της άμυνας, που ουσιαστικά σημαίνει ισχυρότερο NATO.

Το Συμβούλιο εξέφρασε την ικανοποίησή του για το σχέδιο εφαρμογής για την ασφάλεια και την άμυνα και σημείωσε τους τρέχοντες τομείς προτεραιότητας στους οποίους η Ευρώπη πρέπει να επενδύσει επαρκώς και να αναπτύξει συνεργατικές προσεγγίσεις¹⁰. Κάλεσε την Επιτροπή να υποστηρίξει τα κράτη μέλη στην εφαρμογή των προτεραιοτήτων που προσδιορίστηκαν όσον αφορά τις ικανότητες. Μέσω των δράσεων που αναπτύσσονται στο παρόν σχέδιο δράσης, η Επιτροπή αναλαμβάνει τη δέσμευση να υποστηρίξει ολόκληρο τον κύκλο της ανάπτυξης αμυντικών ικανοτήτων –από την έρευνα και την ανάπτυξη έως την παραγωγική της ικανότητα.

Οι προκλήσεις της ευρωπαϊκής άμυνας

Συλλογικά, η Ευρώπη είναι δεύτερη σε στρατιωτικές δαπάνες σε παγκόσμιο επίπεδο. Ωστόσο, εξακολουθεί να υστερεί σε σχέση με τις ΗΠΑ και πάσχει από έλλειψη αποτελεσματικότητας των δαπανών λόγω αλληλεπικαλύψεων, έλλειψης διαλειτουργικότητας και τεχνολογικών κενών. Επιπλέον, οι προϋπολογισμοί για την άμυνα στην Ευρώπη συρρικνώνονται τα τελευταία χρόνια, ενώ άλλες παγκόσμιες δυνάμεις (η Κίνα, η Ρωσία και η Σαουδική Αραβία) αναβαθμίζουν τον αμυντικό τομέα τους σε άνευ προηγουμένου κλίμακα. Χωρίς διαρκείς επενδύσεις στον τομέα της άμυνας, η ευρωπαϊκή βιομηχανία κινδυνεύει να μην έχει την τεχνολογική ικανότητα να δημιουργήσει την επόμενη γενιά κρίσιμων αμυντικών ικανοτήτων. Σε τελευταία

⁷ Εκτιμάται ότι κάθε ευρώ που επενδύεται στην άμυνα δημιουργεί επιστροφή 1,6, ιδίως μέσω της δημιουργίας εξειδικευμένων θέσεων εργασίας, της έρευνας και τεχνολογίας (E&T), καθώς και των εξαγωγών (βλ. Europe Economics, "The Economic Case for Investing in Europe's Defence Industry", 2013).

⁸ Συμπεράσματα του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων, 17.10.2016.

⁹ Υπογράφηκε στη Βαρσοβία τον Ιούλιο του 2016.

¹⁰ Σε συνέχεια των προτεραιοτήτων της αμυντικής ικανότητας, που χαιρετίστηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το 2013, και εκείνων του σχεδίου ανάπτυξης ικανοτήτων και της παγκόσμιας στρατηγικής της ΕΕ το 2014· συμπεράσματα του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων, 14.11.2016.

ανάλυση, αυτό θα επηρεάσει τη στρατηγική αυτονομία της Ένωσης και την ικανότητά της να δρα ως πάροχος ασφάλειας.

Ο βιομηχανικός τομέας αμυντικού εξοπλισμού δεν έχει μόνο στρατηγική σημασία για την ασφάλεια της Ευρώπης. Με συνολικό κύκλο εργασιών ύψους 100 δισ. ευρώ ετησίως και 1,4 εκατομμύρια εργαζομένους υψηλής εξειδίκευσης που απασχολούνται άμεσα ή έμμεσα στην Ευρώπη¹¹, συμβάλλει επίσης σημαντικά στην ευρωπαϊκή οικονομία.

Η αμυντική βιομηχανία εξαρτάται από τη θέσπιση προγραμμάτων ανάπτυξης ικανοτήτων από τις κυβερνήσεις και, γενικότερα, από το επίπεδο των δημόσιων δαπανών και επενδύσεων στον τομέα της άμυνας. Ως τελικοί πελάτες αμυντικού εξοπλισμού, οι κυβερνήσεις καθορίζουν τις απαιτήσεις και ενεργούν ως αναθέτουσες αρχές, ρυθμιστικές αρχές και, συχνά, ως υποστηρικτές των εξαγωγών. Επιπλέον, η ανάπτυξη των αμυντικών συστημάτων πραγματοποιείται με μακροπρόθεσμη προοπτική και συνεπάγεται υψηλούς κινδύνους, αφού οι επιχειρησιακές ανάγκες μπορεί να αλλάξουν κατά τη διάρκεια ανάπτυξης του προϊόντος. Ως εκ τούτου, οι αμυντικές εταιρείες δεν επενδύουν σε στρατιωτικές τεχνολογίες χωρίς δέσμευση από τις δημόσιες αρχές ότι θα τις αγοράσουν.

Πολλά κράτη μέλη προέβησαν σε περικοπές των αμυντικών προϋπολογισμών τους κατά την τελευταία δεκαετία. Από το 2005 έως το 2015 οι αμυντικές δαπάνες της ΕΕ27¹² μειώθηκαν κατά σχεδόν 11 % και έφθασαν το συνολικό ποσό των 200 δισ. ευρώ. Το ποσοστό των αμυντικών δαπανών στο ΑΕΠ μειώθηκε επίσης, φθάνοντας το 2015 στο 1,4 %, το χαμηλότερο επίπεδο που έχει ποτέ καταγραφεί. Σε πραγματικές τιμές, οι αμυντικοί προϋπολογισμοί στην ΕΕ μειώθηκαν κατά 2 δισ. ευρώ ετησίως την τελευταία δεκαετία¹³. Σήμερα, μόνο 4 από τα 28 κράτη μέλη πέτυχαν τον στόχο δαπανών 2 % του ΑΕΠ που έχει ορίσει το ΝΑΤΟ, ο οποίος είχε τεθεί κατά τη σύνοδο κορυφής που πραγματοποιήθηκε το 2014 στην Ουαλλία: η Εσθονία, η Ελλάδα, η Πολωνία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Συγκριτικά, οι ΗΠΑ επένδυσαν ποσό υπερδιπλάσιο της συνολικής δαπάνης των κρατών μελών της ΕΕ για την άμυνα το 2015. Η Κίνα αύξησε τον προϋπολογισμό της για την άμυνα κατά 150 % την τελευταία δεκαετία. Το 2015 η Ρωσία επένδυσε το 5,4 % του ΑΕΠ της στον τομέα της άμυνας¹⁴.

Παρά τις ενδείξεις για αντιστροφή της τάσης κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων ετών, η συνεχιζόμενη έλλειψη επενδύσεων έχει αντίκτυπο στην ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία, από τους κύριους αναδόχους έως τους προμηθευτές. Παρατηρείται γενική έλλειψη ευκαιριών από πλευράς νέων μεγάλων βιομηχανικών έργων στον τομέα της άμυνας, συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης ευρωπαϊκών προγραμμάτων συνεργασίας¹⁵.

Η τάση συρρίκνωσης των αμυντικών προϋπολογισμών επιδεινώθηκε από ανεπάρκειες στον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούνται οι εν λόγω προϋπολογισμοί. Ο κατακερματισμός των ευρωπαϊκών αγορών οδηγεί σε περιττές αλληλεπικαλύψεις

¹¹ Στοιχεία της ένωσης Αεροδιαστημικών και Αμυντικών Βιομηχανιών (ASD).

¹² Κράτη μέλη που συμμετέχουν στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Άμυνας (EOA).

¹³ ΕΟΑ, αμυντικά στοιχεία 2014 και 2015- 7.6.2016. Τα άλλα στοιχεία στην παρούσα παράγραφο προέρχονται από αυτή την πηγή.

¹⁴ Βάση δεδομένων του SIPRI για τις στρατιωτικές δαπάνες 2014, Στρατιωτική βάση δεδομένων 2015, Διεθνές Ινστιτούτο Μελετών για θέματα ασφάλειας.

¹⁵ Έκθεση ομάδας προσωπικοτήτων για την ευρωπαϊκή έρευνα στον τομέα της άμυνας (GoP), Ινστιτούτο Μελετών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για θέματα ασφάλειας, Φεβρουάριος 2016.

ικανοτήτων, οργανώσεων και δαπανών¹⁶. Η πλειονότητα των αμυντικών δαπανών πραγματοποιούνται μέσω των εθνικών δημοσίων συμβάσεων, ενώ το 2014 το μερίδιο των συνεργατικών προμηθειών εξοπλισμού αντιπροσώπευε μόνο το 22 % των συνολικών προμηθειών εξοπλισμού¹⁷.

Ο ανταγωνισμός σε επίπεδο ΕΕ και η ενισχυμένη συνεργασία, που αποτελούν τα δύο μέσα για την αύξηση της αποτελεσματικότητας και της καινοτόμου ικανότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανικής βάσης στον τομέα της άμυνας, είναι ακόμη πολύ περιορισμένα. Η μείωση των προϋπολογισμών άμυνας σε ολόκληρη την Ευρώπη δεν οδήγησε σε μεγαλύτερη συνεργασία, αλλά μάλλον το αντίθετο. Υπάρχουν σήμερα λιγότερα προγράμματα συνεργασίας απ' ό,τι πριν από 20 χρόνια.

Η προστιθέμενη αξία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η απόφαση για τη στήριξη των επενδύσεων στον τομέα της άμυνας και τη δρομολόγηση προγραμμάτων ανάπτυξης ικανοτήτων παραμένει στην αρμοδιότητα και στην ευθύνη των κρατών μελών. Η κινητοποίηση των μέσων και πολιτικών της ΕΕ, εντός των ορίων των Συνθηκών, δεν πρέπει να αποτελεί υποκατάστατο για τα χαμηλά επίπεδα επενδύσεων των κρατών μελών στον τομέα της άμυνας. Ωστόσο, η Επιτροπή δεσμεύεται να συμπληρώσει, να μοχλεύσει και να εδραιώσει τις προσπάθειες συνεργασίας των κρατών μελών στον τομέα της ανάπτυξης αμυντικών ικανοτήτων για την αντιμετώπιση των προκλήσεων στον τομέα της ασφάλειας καθώς και τη στήριξη της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας¹⁸.

Ειδικότερα, οι πολιτικές και τα μέσα της Ένωσης μπορούν να παράσχουν προστιθέμενη αξία μέσω: i) της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας και της λειτουργίας της αμυντικής βιομηχανίας στην ενιαία αγορά· ii) της περαιτέρω τόνωσης της συνεργασίας στον τομέα της άμυνας μέσω θετικών κινήτρων και για έργα που τα κράτη μέλη δεν είναι σε θέση να αναλάβουν· και iii) της μείωσης των περιττών αλληλεπικαλύψεων, και, ως εκ τούτου, της προώθησης αποτελεσματικότερης χρήσης των δημοσίων πόρων σε μια περίοδο δημοσιονομικών περιορισμών.

Η Επιτροπή έχει ήδη αναπτύξει στρατηγικές για να στηρίξει την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας και για τη δημιουργία πιο ολοκληρωμένης αγοράς στον τομέα της άμυνας στην Ευρώπη. Η έκδοση, το 2009, των δύο οδηγιών για την άμυνα¹⁹ συνέβαλε στη σταδιακή εδραίωση μιας ευρωπαϊκής αγοράς στον τομέα της άμυνας. Το 2013 προτάθηκε μια δέσμη μέτρων για το άνοιγμα της αγοράς και τη

¹⁶ Π.χ. υπάρχουν 154 τύποι οπλικών συστημάτων στην ΕΕ σε σύγκριση με 27 στις ΗΠΑ, Αμυντικά δεδομένα ΕΕ-ΗΠΑ 2011, Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας.

¹⁷ Για τα κράτη μέλη του ΕΟΑ. Βλ. Αμυντικά δεδομένα ΕΟΑ 2014 και 2015- 7.6.2016.

¹⁸ Στη μελέτη του σχετικά με «το κόστος της μη Ευρώπης στον τομέα της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας» το 2013, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θεωρεί ότι «η διαφορά για το κόστος της μη Ευρώπης στον τομέα της άμυνας πιστεύεται ότι κυμαίνεται από 130 δισ. ευρώ το ανώτερο έως τουλάχιστον 26 δισ. ευρώ με έναν πιο συντηρητικό υπολογισμό». Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το ποσό των 26 δισ. ευρώ ετησίως αντιστοιχεί στο σύνολο των αμυντικών προϋπολογισμών 15 κρατών μελών της ΕΕ (Βέλγιο, Βουλγαρία, Κροατία, Τσεχική Δημοκρατία, Δανία, Εσθονία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβακία και Σλοβενία).

¹⁹ Οδηγία 2009/43/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την απλούστευση των όρων και προϋποθέσεων για τις μεταφορές προϊόντων συνδεδεμένων με τον τομέα της άμυνας εντός της Κοινότητας, ΕΕ L 146 της 10.6.2009, σ. 1· οδηγία 2009/81/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τον συντονισμό των διαδικασιών σύναψης ορισμένων συμβάσεων έργων, προμηθειών και παροχής υπηρεσιών που συνάπτονται από αναθέτουσες αρχές ή αναθέτοντες φορείς στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας, ΕΕ L 216 της 20.8.2009, σ. 76.

στήριξη της βιομηχανίας: η Επιτροπή συντάξε κατάλογο δράσεων²⁰ για την περαιτέρω ενίσχυση της ενιαίας αγοράς στον τομέα της άμυνας και την προώθηση μιας ανταγωνιστικότερης αμυντικής βιομηχανίας.

Για πρώτη φορά η Επιτροπή υποβάλλει τώρα σχέδιο δράσης για την ευρωπαϊκή άμυνα το οποίο επικεντρώνεται στις ανάγκες ικανοτήτων και υποστηρίζει την ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία. Το παρόν σχέδιο δράσης βασίζεται σε τρεις κύριους πυλώνες που αφορούν διαφορετικές αλλά συμπληρωματικές ανάγκες κατά μήκος του κύκλου ανάπτυξης ικανοτήτων, με επίκεντρο τις τεχνολογίες και τα προϊόντα:

- δημιουργία Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας·
- προώθηση των επενδύσεων στις αλυσίδες εφοδιασμού στον τομέα της άμυνας· και
- ενίσχυση της ενιαίας αγοράς στον τομέα της άμυνας.

Επιπλέον, η Επιτροπή θα προωθήσει πολιτικές/στρατιωτικές συνέργειες στο πλαίσιο των πολιτικών της ΕΕ, κατά περίπτωση.

Σε πολλούς από τους σχετικούς τομείς, οι πρωτοβουλίες που εξαγγέλλονται στο παρόν σχέδιο δράσης θα ωφεληθούν από τις εργασίες του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας (ΕΟΑ), ιδίως όσον αφορά το σχέδιο ανάπτυξης ικανοτήτων²¹, τις προτεραιότητες Ε&Τ και τις βασικές στρατηγικές δραστηριότητες²².

2. Δημιουργία Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας

Ο πρόεδρος Juncker, στην ομιλία του της 14ης Σεπτεμβρίου 2016 για την κατάσταση της Ένωσης, ζήτησε τη δημιουργία Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας. Το Ταμείο θα περιλαμβάνει δύο διακριτές χρηματοδοτικές δομές («παράθυρα»), που θα είναι συμπληρωματικές και θα καθιερωθούν σταδιακά με την πάροδο του χρόνου:

i) ένα «**παράθυρο έρευνας**» για τη χρηματοδότηση συνεργατικών ερευνητικών έργων στον τομέα της άμυνας σε επίπεδο ΕΕ. Αυτό θα αναπτυχθεί με τη δρομολόγηση προπαρασκευαστικής δράσης και θα οδηγήσει στη θέσπιση ειδικού προγράμματος της ΕΕ στο πλαίσιο του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου για την περίοδο μετά το 2020²³.

ii) ένα «**παράθυρο ικανοτήτων**» για την υποστήριξη της κοινής ανάπτυξης των αμυντικών ικανοτήτων²⁴ που θα συμφωνούνται από κοινού από τα κράτη μέλη. Αυτό θα χρηματοδοτηθεί μέσω της συγκέντρωσης των εθνικών συνεισφορών και, όπου είναι δυνατόν, με την υποστήριξη από τον προϋπολογισμό της ΕΕ.

²⁰ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών με τίτλο «Μετάβαση προς έναν ανταγωνιστικότερο και αποδοτικότερο τομέα άμυνας και ασφάλειας», COM(2013) 542 final.

²¹ Βλ. ΕΟΑ στην ακόλουθη διεύθυνση: <https://www.eda.europa.eu/what-we-do/eda-priorities/capability-development-plan>

²² δηλαδή τεχνολογίες, δεξιότητες, ικανότητες βιομηχανικής παραγωγής.

²³ Η σχέση με το πολυετές πρόγραμμα-πλαίσιο έρευνας που προβλέπεται στο άρθρο 182 της ΣΛΕΕ θα καθοριστεί στο πλαίσιο του νέου πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου.

²⁴ Για τους σκοπούς του παρόντος σχεδίου δράσης, οι αμυντικές ικανότητες αναφέρονται στα στρατιωτικά μέσα, συμπεριλαμβανομένων του αναγκαίου υλικού εξοπλισμού και των τεχνολογιών που εκτείνονται σε όλους τους σχετικούς τομείς. Δεν περιλαμβάνονται οι αμυντικές επιχειρήσεις ή άλλα στοιχεία που είναι απαραίτητα για τη διαχείριση των αμυντικών ικανοτήτων, όπως η κατάρτιση, το προσωπικό και η υλικοτεχνική υποστήριξη.

Το «παράθυρο έρευνας» και το «παράθυρο ικανοτήτων» θα είναι συμπληρωματικά αλλά διαφορετικά ως προς τη νομική τους φύση και τις πηγές χρηματοδότησης.

Τα «παράθυρα» θα συμπληρώνονται από έναν συντονιστικό μηχανισμό με τη μορφή **συμβουλίου συντονισμού**, στο οποίο θα συμμετέχουν η Επιτροπή, η Ύπατη Εκπρόσωπος, τα κράτη μέλη, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας, καθώς και η βιομηχανία, κατά περίπτωση.

Πρωταρχικό καθήκον του συμβουλίου συντονισμού θα είναι να εξασφαλίζει τη συνοχή μεταξύ του «παραθύρου έρευνας» και του «παραθύρου ικανοτήτων» για την καλύτερη στήριξη της ανάπτυξης των ικανοτήτων που συμφωνήθηκαν από τα κράτη μέλη. Οι εν λόγω ικανότητες προσδιορίζονται με χωριστές διαδικασίες, όπως εκείνες του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας και της βασιζόμενης στη δράση των κρατών μελών, συντονισμένης ετήσιας επισκόπησης στον τομέα της άμυνας, που θα προταθεί από την Ύπατη Εκπρόσωπο σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Συμβουλίου.

Διάγραμμα 1. Προς ένα Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας

«Παράθυρο έρευνας»: χρηματοδότηση της έρευνας για τεχνολογίες και προϊόντα στον τομέα της άμυνας

Η έρευνα στον τομέα της άμυνας σε καινοτόμες τεχνολογίες, προϊόντα και υπηρεσίες είναι καίριας σημασίας για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης ανταγωνιστικότητας του αμυντικού τομέα και, τελικά, τη στρατηγική αυτονομία της Ευρώπης. Ωστόσο, οι δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία (E&T) στον τομέα της άμυνας έχουν υποστεί

σημαντικές περικοπές στους εθνικούς προϋπολογισμούς²⁵. Μεταξύ του 2006 και του 2013 οι δαπάνες για E&T στα 27 κράτη μέλη που συμμετέχουν στον ΕΟΑ μειώθηκαν κατά 27 %²⁶. Το 2014 οι δαπάνες της ΕΕ27 για E&T στον τομέα της άμυνας ανήλθαν σε περίπου 2 δισ. ευρώ. Αυτό δεν αντισταθμίστηκε από στενότερη συνεργασία: κατά την ίδια περίοδο, η συνεργατική E&T στον τομέα της άμυνας μειώθηκε κατά περισσότερο από 30 %.

Κατά την περίοδο 2006-2011 οι ΗΠΑ δαπάνησαν κατά μέσο όρο 9 δισ. ευρώ ετησίως για E&T στον τομέα της άμυνας και κατά μέσο όρο 54,6 δισ. ευρώ ετησίως για E&A στον τομέα της άμυνας. Η προσπάθεια των ΗΠΑ θα συνεχιστεί ή ακόμα και θα αυξηθεί ως συνέπεια της 3ης αντισταθμιστικής στρατηγικής. Μεταξύ του 2012 και του 2015 η ρωσική δαπάνη για E&A στον τομέα της άμυνας διπλασιάστηκε, ενώ η Κίνα, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, επίσης αυξάνει τις επενδύσεις της στην E&A.

Απαιτούνται περισσότερες επενδύσεις στην έρευνα στον τομέα της άμυνας τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ΕΕ, ώστε να ενισχυθεί η επιστημονική και τεχνολογική βάση της ΕΕ στον τομέα της αμυντικών τεχνολογιών, προϊόντων και υπηρεσιών. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή είναι έτοιμη να κινητοποιήσει κονδύλια της ΕΕ για να στηρίξει την έρευνα στον τομέα της άμυνας σε επίπεδο ΕΕ. Ωστόσο, τα εν λόγω κονδύλια πρέπει να συμπληρώνουν και να λειτουργούν καταλυτικά για τις εθνικές προσπάθειες και όχι να τις επικαλύπτουν ή να τις υποκαθιστούν.

Η Επιτροπή προτίθεται να δρομολογήσει το 2017 προπαρασκευαστική δράση για την έρευνα στον τομέα της άμυνας, όπως ζητήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, με προϋπολογισμό 90 εκατ. ευρώ για την περίοδο 2017-2019²⁷. Αυτό θα αποτελέσει ένα πρώτο βήμα, περιορισμένο σε χρόνο και προϋπολογισμό, το οποίο θα χρησιμεύσει στο να δοκιμαστεί η προστιθέμενη αξία του προϋπολογισμού της ΕΕ που υποστηρίζει την έρευνα στον τομέα της άμυνας. Η Επιτροπή θα εξετάσει τη σύναψη συμφωνίας ανάθεσης με τον ΕΟΑ για ορισμένα καθήκοντα που αφορούν την υλοποίηση της προπαρασκευαστικής δράσης. Τα θέματα της έρευνας θα καθοριστούν στο πρόγραμμα εργασίας σύμφωνα με τις αρχές της επιτροπολογίας.

Αν τα κράτη μέλη συμφωνήσουν με το παρόν σχέδιο δράσης, η προπαρασκευαστική δράση θα προετοιμάσει το έδαφος ώστε το «παράθυρο έρευνας» να λάβει τη μορφή ευρωπαϊκού ερευνητικού προγράμματος στον τομέα της άμυνας στο πλαίσιο του επόμενου πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου για την περίοδο μετά το 2020. Το παρόν πρόγραμμα θα πρέπει να είναι αξιόπιστου μεγέθους. Δεδομένων της σημασίας των επενδύσεων για την έρευνα στον τομέα της άμυνας, της κλίμακας των υφισταμένων εθνικών αμυντικών προϋπολογισμών για την έρευνα και του υψηλού κόστους ανάπτυξης τεχνολογιών αιχμής στον τομέα της άμυνας, το εν λόγω «παράθυρο» ενδέχεται να χρειαστεί εκτιμώμενο ετήσιο προϋπολογισμό 500 εκατ. ευρώ για να επιτύχει ουσιαστική διαφορά σύμφωνα με τα συμπεράσματα της ομάδας προσωπικοτήτων για την ευρωπαϊκή έρευνα στον τομέα της άμυνας²⁸, καθώς και με την πρόσφατη έκθεση του Ευρωπαϊκού

²⁵ Οι δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης (E&A) στον τομέα της άμυνας καλύπτουν κάθε έργο E&A έως το σημείο όπου αρχίζουν οι δαπάνες για την παραγωγή του εξοπλισμού. Η E&A περιλαμβάνει την E&T. Βλ. ορισμό στη διεύθυνση: <https://www.eda.europa.eu/info-hub/defence-data-portal/definitions>

²⁶ Μελέτη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με τίτλο «Το μέλλον της έρευνας της ΕΕ στον τομέα της άμυνας», 2016. Τα άλλα αριθμητικά στοιχεία στην παρούσα παράγραφο προέρχονται από αυτή την πηγή.

²⁷ Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 19ης/20ής Δεκεμβρίου 2013, EUCO 217/13.

²⁸ Βλ.: <http://www.iss.europa.eu/publications/detail/article/report-of-the-group-of-personalities-on-the-preparatory-action-for-csdp-related-research>

Κοινοβουλίου για το θέμα αυτό²⁹. Το εν λόγω ποσό θα θέσει την ΕΕ μεταξύ των 4 μεγαλύτερων επενδυτών στην έρευνα & τεχνολογία στον τομέα της άμυνας στην Ευρώπη.

Το πρόγραμμα θα πρέπει να επικεντρωθεί σε περιορισμένο αριθμό βασικών ερευνητικών έργων που να συνδέονται με τις προτεραιότητες αμυντικών ικανοτήτων οι οποίες συμφωνήθηκαν από τα κράτη μέλη. Έτσι θα εξασφαλιστεί οικονομικά αποδοτική κατανομή των πόρων, θα αποφευχθούν περιττές αλληλεπικαλύψεις και θα χρησιμοποιηθούν οικονομίες κλίμακας³⁰. Η χρηματοδοτούμενη από την ΕΕ έρευνα θα πρέπει να επικεντρωθεί στις κρίσιμες αμυντικές τεχνολογίες, καθώς και στις τεχνολογίες που χρησιμοποιούν καινοτομία, με βάση την αριστεία.

Η διαχείριση του προγράμματος θα υπόκειται στους δημοσιονομικούς κανόνες της ΕΕ και θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες του τομέα της άμυνας. Θα πρέπει να διερευνηθούν διάφορες εναλλακτικές επιλογές για τη διάρθρωση του διαλόγου μεταξύ της Επιτροπής, των κρατών μελών και της βιομηχανίας ως προς την εφαρμογή του μελλοντικού «παραθύρου», π.χ. μέσω της δυνατότητας των τεχνολογικών πλατφορμών. Ο εν λόγω διάλογος θα ωφεληθεί από τις δραστηριότητες του ΕΟΑ στους τομείς της Ε&Τ και των προτεραιοτήτων ικανοτήτων, καθώς και από τις βασικές στρατηγικές δραστηριότητες. Όπως αναφέρθηκε από την ομάδα προσωπικοτήτων³¹, η επιτροπή του προγράμματος θα πρέπει να απαρτίζεται από εκπροσώπους των κρατών μελών, να εργάζεται με τη «διαδικασία επιτροπολογίας» και να αξιολογεί την ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία των έργων, ιδίως δεδομένου ότι τα κράτη μέλη είναι οι τελικοί χρήστες στον τομέα της άμυνας.

Η χρηματοδότηση θα προέλθει κυρίως μέσω επιχορηγήσεων, αλλά θα διερευνηθεί επίσης η δυνατότητα χρήσης των προεμπορικών δημόσιων συμβάσεων³² στην ειδική περίπτωση της έρευνας στον τομέα της άμυνας. Για τα εν λόγω έργα θα απαιτείται η συμμετοχή ερευνητικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων από διάφορα κράτη μέλη και θα ενθαρρύνεται η συμμετοχή των ΜΜΕ, μεταξύ άλλων εκείνων που ασχολούνται με την καινοτομία διπλής χρήσης. Θα πρέπει να θεσπιστούν συγκεκριμένοι κανόνες όσον αφορά τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας (ΔΔΙ), λαμβανομένης υπόψη της εμπειρίας από την προπαρασκευαστική δράση.

Οι αμυντικές τεχνολογίες που θα αναπτυχθούν μέσω της προπαρασκευαστικής δράσης και του μελλοντικού προγράμματος μπορούν επίσης να καλύπτουν ανάγκες των πολιτών. Θα πρέπει να ενθαρρυνθούν οι συνέργειες για την ενίσχυση της καινοτομίας για την

²⁹ Βλ. έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου «Η Ευρωπαϊκή Αμυντική Ένωση [2016/2052(INI)]», που εκδόθηκε στις 22 Νοεμβρίου 2016, η οποία επισημαίνει ότι «το ευρωπαϊκό πρόγραμμα έρευνας στον τομέα της άμυνας θα χρειαστεί συνολικό προϋπολογισμό ύψους τουλάχιστον 500 εκατ. ευρώ ετησίως για τη συγκεκριμένη περίοδο προκειμένου να είναι αξιόπιστο και να κάνει ουσιαστική διαφορά».

³⁰ Π.χ. η χρηματοδοτούμενη από την ΕΕ έρευνα θα μπορούσε να στηρίζει τεχνολογίες για την ανάπτυξη συστημάτων τηλεκατευθυνόμενων αεροσκαφών (drones) στην Ευρώπη, καθώς και τεχνολογίες για την υποστήριξη της παρακολούθησης και της ασφάλειας των συνόρων της ΕΕ, όπως και για την ενίσχυση της προστασίας των συνόρων και της ασφάλειας στη θάλασσα (συμπεριλαμβανομένων των θαλάσσιων και εναέριων στοιχείων για την απαραίτητη υποστήριξη των θαλάσσιων και αεροπορικών επιχειρήσεων ασφάλειας).

³¹ <http://www.iss.europa.eu/publications/detail/article/report-of-the-group-of-personalities-on-the-preparatory-action-for-csdp-related-research/>

³² Η προεμπορική προμήθεια (ΠΕΠ) είναι μια προσέγγιση για την προμήθεια υπηρεσιών Ε&Α, η οποία επιτρέπει στους δημόσιους φορείς-αγοραστές να επιμεριστούν τους κινδύνους και τα οφέλη που προκύπτουν από τον σχεδιασμό, την κατασκευή πρωτοτύπων και τη δοκιμή περιορισμένου αριθμού νέων προϊόντων και υπηρεσιών με τους προμηθευτές.

ευρύτερη οικονομία των πολιτών, όπως οι τεχνολογίες για την άμυνα στον κυβερνοχώρο, αποφεύγοντας τυχόν αλληλεπικαλύψεις. Αντιστρόφως, η μη στρατιωτική έρευνα θα μπορούσε επίσης να χρησιμοποιηθεί για τη στήριξη της αμυντικής βιομηχανίας. Το πρόγραμμα-πλαίσιο «Ορίζοντας 2020»³³ μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ενίσχυση της βασικής έρευνας και καινοτομίας, ιδίως μέσω της προώθησης μιας γόνιμης αλληλεπίδρασης. Η Επιτροπή θα φέρει σε επαφή, από το 2017, την αμυντική βιομηχανία με τις μη στρατιωτικές καινοτόμες βιομηχανίες που επωφελούνται χρηματοδότησης από το πρόγραμμα-πλαίσιο «Ορίζοντας 2020», ώστε να ενθαρρύνει τη διάχυση των γνώσεων από δυνητικά ριζοσπαστικές τεχνολογίες και τις νέες διαδικασίες στην αμυντική βιομηχανία.

«Παράθυρο ικανοτήτων»: χρηματοδότηση της κοινής ανάπτυξης αμυντικών ικανοτήτων

Εκτός από τη σημασία της ανάπτυξης ευρωπαϊκής συνεργασίας όσον αφορά την έρευνα στον τομέα της άμυνας, χρειάζεται να προχωρήσουμε περαιτέρω και να διασφαλίσουμε στήριξη για ολόκληρο τον κύκλο ανάπτυξης των αμυντικών ικανοτήτων. Παρά τα προφανή οικονομικά και άλλα πλεονεκτήματα της συνεργασίας, τα κράτη μέλη εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια που παρακωλύουν την ανάπτυξη των προγραμμάτων συνεργασίας.

Η έλλειψη συντονισμού και κοινού προγραμματισμού ικανοτήτων σε επίπεδο ΕΕ μειώνει την αποτελεσματικότητα των δημόσιων δαπανών και των επενδύσεων των κρατών μελών, ενώ οδηγεί σε περιττές αλληλεπικαλύψεις. Επιπλέον, η έλλειψη συγχρονισμού των ατομικών συνεισφορών από τον προϋπολογισμό οδηγεί σε σημαντικές καθυστερήσεις όσον αφορά την έναρξη και την υλοποίηση των προγραμμάτων συνεργασίας. Τέλος, το αυξανόμενο κόστος των σύνθετων αμυντικών ικανοτήτων μπορεί να είναι απαγορευτικό για τα κράτη μέλη που επενδύουν σε ατομικό επίπεδο και, ως εκ τούτου, η συγκέντρωση των εθνικών πόρων για τις ικανότητες θα οδηγήσει σε εξοικονόμηση δημοσιονομικών πόρων και θα μεγιστοποιήσει τη σχέση κόστους/αποτελέσματος για τις επενδύσεις στον τομέα της άμυνας.

Το «παράθυρο ικανοτήτων» του Ταμείου έχει ως σκοπό την αντιμετώπιση αυτών των εμποδίων. Διασφαλίζει κοινή χρηματοδότηση της ανάπτυξης και της υλοποίησης των προτεραιοτήτων όσον αφορά τις στρατηγικές ικανότητες. Αυτές θα συμφωνηθούν από κοινού από τα κράτη μέλη και μπορεί να περιλαμβάνουν προτεραιότητες διπλής χρήσης που έχουν ιδιαίτερη σημασία για την εφαρμογή των πολιτικών της ΕΕ³⁴. Το εν λόγω «παράθυρο» θα επικεντρωθεί στις μετά την Ε&Τ φάσεις, συμπεριλαμβανομένων των πρωτοτύπων καθώς και της ανάπτυξης και της προμήθειας προϊόντων και τεχνολογιών.

Ως πρώτη εκτίμηση, θα μπορούσε να τεθεί ως στόχος ποσό αναφοράς ύψους 5 δις. ευρώ ετησίως. Το ποσό αυτό αντιστοιχεί στο 2,5 % του συνόλου των εθνικών δαπανών για την άμυνα εντός της ΕΕ και στο 14 % των εθνικών δαπανών για τις αμυντικές ικανότητες. Θα καλύψει, επίσης, τη διαφορά ως προς τον στόχο που συμφωνήθηκε από τα κράτη μέλη του ΕΟΑ να δαπανούν το 35 % των εξοπλιστικών δαπανών στο πλαίσιο

³³ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1291/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2013, για τη θέσπιση του προγράμματος-πλαισίου «Ορίζων 2020» για την έρευνα και την καινοτομία (2014-2020) και την κατάργηση της απόφασης αριθ. 1982/2006/ΕΚ, ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 104.

³⁴ Π.χ. μη επανδρωμένων αεροσκαφών, που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την επιτήρηση των συνόρων.

συνεργατικών προγραμμάτων³⁵. Το εν λόγω ποσό αναφοράς θα πρέπει να εξεταστεί περαιτέρω με βάση διερευνητική μελέτη που θα διενεργηθεί από κοινού με τα κράτη μέλη.

Οι λεπτομέρειες του «παραθύρου ικανοτήτων» θα πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω σε στενή συνεργασία με τα κράτη μέλη, την Ύπατη Εκπρόσωπο, καθώς και υπό την ιδιότητά της ως επικεφαλής του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας, και με άλλους ενδιαφερόμενους φορείς. Αυτό θα γίνει σύμφωνα με τις συνθήκες και τις υφιστάμενες εντολές και κατά τρόπον ώστε να μεγιστοποιηθούν οι συνέργειες και να αποφευχθούν οι αλληλεπικαλύψεις. Ειδικότερα, αυτό αφορά το έργο της Ύπατης Εκπροσώπου να διερευνήσει τις δυνατότητες της μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας, σύμφωνα με την εντολή που δόθηκε από το Συμβούλιο. Ο προσδιορισμός των προτεραιοτήτων και η κυριότητα των ικανοτήτων θα παραμείνουν σαφώς αρμοδιότητα των κρατών μελών, τα οποία και θα διαχειρίζονται τις εν λόγω ικανότητες. Αναμένεται να αναπτυχθεί συνεργασία σε διαχρονική βάση.

Το «παραθύρο ικανοτήτων» μπορεί να βασίζεται σε δύο επίπεδα:

- Το πρώτο επίπεδο, ανοικτό σε όλα τα κράτη μέλη, θα συνίσταται σε μια «**κεντρική δομή**». Θα θέσει το κοινό πλαίσιο για τη στήριξη των κρατών μελών και θα παρέχει τη λειτουργική υποστήριξη για την ανάπτυξη συγκεκριμένων σχεδίων μέσω κοινών κανόνων και εφαρμοστέων νομοθετικών και οικονομικών «εργαλείων» για την υλοποίηση των έργων. Θα μπορούσε επίσης να βοηθήσει τα κράτη μέλη όσον αφορά τις δημοσιονομικές απαιτήσεις και την αντιμετώπιση της έλλειψης συγχρονισμού των εθνικών δημοσιονομικών κύκλων.
- Το δεύτερο επίπεδο θα περιλαμβάνει **συγκεκριμένα έργα για την ανάπτυξη κοινών ικανοτήτων** με βάση την εθελοντική συμμετοχή των κρατών μελών. Η δημοσιονομική και λειτουργική διαδικασία λήψης αποφάσεων όσον αφορά τα συγκεκριμένα έργα και τους τρόπους χρηματοδότησής τους παραμένει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών που συμμετέχουν σε κάθε έργο, στο πλαίσιο των κανόνων που καθορίζονται στο επίπεδο της κεντρικής δομής. Μπορεί να υπάρχουν διαφορετικές ομάδες κρατών μελών που θα συμμετέχουν στα διάφορα επιμέρους έργα.

Η ανάπτυξη κοινών ικανοτήτων θα χρηματοδοτηθεί μέσω της συγκέντρωσης συνεισφορών από τα κράτη μέλη που θα αποφασίσουν να συμμετάσχουν. Με τον τρόπο αυτό θα εξασφαλιστεί η συνεχής συγχρηματοδότηση σε διαχρονικό επίπεδο. Κάθε συνεισφορά θα πρέπει να περιορίζεται σε επιμέρους έργα, τα οποία θα καθορίζονται εκ των προτέρων από τα συμμετέχοντα κράτη μέλη. Έτσι, τα έργα θα είναι χρηματοδοτικώς ανεξάρτητα και περιορισμένης χρονικής διάρκειας, καθώς και περιορισμένου μεγέθους και, ως εκ τούτου, θα αποκλείεται οποιαδήποτε μορφή αλληλεπικάλυψης χρηματοδοτικών ευθυνών μεταξύ των έργων.

³⁵ Κατά την περίοδο 2010-2014 τα κράτη μέλη του ΕΟΑ διέθεσαν, κατά μέσο όρο, το 19,6 % του συνόλου των δαπανών εξοπλισμού σε συνεργατικά έργα εξοπλισμών, το ισοδύναμο 7,56 δις. ευρώ ετησίως. Αυτό υπολείπεται κατά 5,84 δις. ευρώ ετησίως από τον συμφωνηθέντα στόχο.

Αν χρειάζεται και συμφωνηθεί, η «κεντρική δομή» και/ή τα επιμέρους έργα μπορούν να χρησιμοποιούνται για την έκδοση χρεωστικών τίτλων που να αφορούν συγκεκριμένα έργα. Οι εν λόγω τίτλοι μπορούν να υποστηρίζονται είτε από συγκεκριμένες γραμμές πληρωμών των κρατών μελών για το επιμέρους έργο είτε από πρόσθετες εγγυήσεις / καταβεβλημένα κεφάλαια, είτε σε επίπεδο επιμέρους σχεδίου είτε σε επίπεδο κεντρικής δομής. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, η κεντρική δομή μπορεί να προικοδοτηθεί με δική της κεφαλαιακή βάση³⁶.

Οι εθνικές κεφαλαιακές συνεισφορές στο «παράθυρο ικανοτήτων» θα αντιμετωπίζονται ως «έκτακτες» στο πλαίσιο του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, πράγμα που σημαίνει ότι θα εκπίπτουν από τη διαρθρωτική δημοσιονομική προσπάθεια που θα αναμένεται να επιτευχθεί από τα κράτη μέλη. Με τον ίδιο τρόπο θα αντιμετωπίζονται οι εγγυήσεις, στον βαθμό που επηρεάζουν το έλλειμμα και/ή το χρέος³⁷.

Η Επιτροπή είναι έτοιμη να διερευνήσει όλες τις δυνατότητες χρηματοδότησης από τον προϋπολογισμό της ΕΕ για το «παράθυρο ικανοτήτων», σύμφωνα με τις Συνθήκες. Η εν λόγω συνεισφορά θα μπορούσε ιδίως να παρέχεται για την τεχνολογική ανάπτυξη και επίδειξη έργων, συμπεριλαμβανομένων των πρωτοτύπων. Η Επιτροπή θα εξετάσει επίσης τη δυνατότητα να υποστηριχθούν μελέτες εφικτότητας και εγκαταστάσεις δοκιμών. Ο προϋπολογισμός της ΕΕ θα μπορούσε επίσης να στηρίζει τα προϊόντα και τις τεχνολογίες διπλής χρήσης. Τέλος, οι διοικητικές δαπάνες του εν λόγω «παραθύρου» θα μπορούσαν να καταλογιστούν στον προϋπολογισμό της Ένωσης.

Η Επιτροπή είναι πρόθυμη να υποστηρίξει το εν λόγω «παράθυρο» με την οικονομική και τεχνική εμπειρογνωμοσύνη της³⁸. Θα πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη η πείρα των κρατών μελών και οι υπό εξέλιξη εργασίες στο πλαίσιο του ΕΟΑ για τη δημιουργία ενός μηχανισμού διευκόλυνσης της συνεργασίας.

Σε συνέχεια της ομιλίας του προέδρου Juncker για την κατάσταση της Ένωσης και βάσει περαιτέρω συζητήσεων με τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, θα πρέπει να δημιουργηθεί Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας. Η Επιτροπή προτείνει την ακόλουθη πορεία.

Για το «παράθυρο έρευνας»:

- *Κατόπιν συμφωνίας για τον προϋπολογισμό της ΕΕ για το 2017 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, η Επιτροπή θα ξεκινήσει μια προπαρασκευαστική δράση, το 2017, με προτεινόμενο προϋπολογισμό ύψους 25 εκατ. ευρώ για το πρώτο έτος και με αναμενόμενο συνολικό προϋπολογισμό ύψους 90 εκατ. ευρώ για τριετή περίοδο.*
- *Στο πλαίσιο του μετά το 2020 πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου, αν τα κράτη μέλη συμφωνήσουν με το παρόν σχέδιο δράσης, η Επιτροπή θα προτείνει ειδικό πρόγραμμα έρευνας στον τομέα της άμυνας με εκτιμώμενο ποσό ύψους 500 εκατ. ευρώ ετησίως.*

³⁶ Ο σκοπός μιας μόνιμης διάρθρωσης κεφαλαίου θα μπορούσε να είναι διττός: βελτίωση της πιστοληπτικής ικανότητας του παραθύρου και διευκόλυνση της υποκαταστασιμότητας των επιμέρους εκδόσεων χρεωστικών τίτλων.

³⁷ Όπως π.χ. διευκρίνισε το Ευρωπαϊκό ταμείο στρατηγικών επενδύσεων στην ανακοίνωση COM(2015)12 της Επιτροπής, της 13ης Ιανουαρίου 2015, με τίτλο «Αξιοποίηση στο έπακρο της ελαστικότητας στο πλαίσιο των υφιστάμενων κανόνων του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης».

³⁸ Σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΚ, Pringle [Υπόθεση C-370/12 (Pringle) της 27ης Νοεμβρίου 2012].

- Η Επιτροπή θα συνεργαστεί στενά με τα κράτη μέλη, μαζί με την Υπατη Εκπρόσωπο, επίσης υπό την ιδιότητά της ως επικεφαλής του ΕΟΑ, για να αναπτύξουν περαιτέρω τις λεπτομέρειες και τη διαχείριση του παραθύρου ικανοτήτων, ώστε να υποστηριχθεί η από κοινού ανάπτυξη από τα κράτη μέλη συγκεκριμένων έργων σχετικών με τις ικανότητες.
- Ως τάξη μεγέθους, το εν λόγω παράθυρο θα πρέπει να είναι σε θέση να κινητοποιήσει περίπου 5 δισ. ευρώ ετησίως. Τα πρώτα βήματα θα πρέπει να γίνουν το 2017. Η Επιτροπή θα δρομολογήσει πάραυτα το 2017 μια διερευνητική μελέτη για τη λεπτομερέστερη εξέταση αυτής της εκτίμησης. Με βάση τις περαιτέρω συζητήσεις με τα άλλα θεσμικά όργανα, η Επιτροπή είναι έτοιμη να διευκολύνει την ανάπτυξη του «παραθύρου ικανοτήτων». Η Επιτροπή θα διερευνήσει όλες τις δυνατότητες χρηματοδότησης από τον προϋπολογισμό της ΕΕ για το «παραθύρο ικανοτήτων» βάσει των Συνθηκών. Είναι, επίσης, έτοιμη να το υποστηρίξει με την οικονομική και τεχνική εμπειρογνομosύνη της.

3. Ενίσχυση των επενδύσεων στις αλυσίδες εφοδιασμού στον τομέα της άμυνας

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας θα αποτελέσει σημαντικότερο βήμα για τη στήριξη της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας. Ωστόσο, είναι αναγκαίες και πρόσθετες δράσεις για να μπορέσει η αμυντική βιομηχανική βάση να παραμείνει καινοτόμος και ανταγωνιστική και, τέλος, να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις ανάγκες των αμυντικών ικανοτήτων της Ευρώπης. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει, επίσης να δοθεί στη βελτίωση της πρόσβασης των ΜΜΕ στη χρηματοδότηση και σε μη παραδοσιακούς προμηθευτές και να ενισχυθούν οι επενδύσεις στις αλυσίδες εφοδιασμού στον τομέα της άμυνας.

Πρόσβαση των ΜΜΕ στη χρηματοδότηση και σε επενδύσεις στον τομέα της άμυνας

Οι ΜΜΕ και οι μεσαίου μεγέθους εταιρείες είναι, σε πολλά κράτη μέλη, η ραχοκοκαλιά του τομέα άμυνας των χωρών τους και έχουν κεντρικό ρόλο στην ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία και την αξιακή αλυσίδα. Οι ευρωπαϊκές ΜΜΕ ή οι θυγατρικές των σημαντικότερων κατασκευαστών αμυντικού εξοπλισμού (κύριοι ανάδοχοι και υπεργολάβοι) προσφέρουν συχνά αγαθά ή υπηρεσίες διπλής χρήσης σε ένα ευρύ φάσμα κλάδων παραγωγής³⁹.

Ταυτόχρονα, είναι το πλέον ευάλωτο κομμάτι της αλυσίδας εφοδιασμού στον τομέα της άμυνας όσον αφορά την πρόσβαση σε καινούρια κεφάλαια για νέες επενδύσεις. Η καινοτομία και οι πλέον ριζικές τεχνολογικές αλλαγές πραγματοποιούνται εκτός των μεγάλων ομίλων, μέσα σε ένα οικοσύστημα νεοφυών επιχειρήσεων⁴⁰ και ΜΜΕ. Δεν απολαμβάνουν τη χρηματοδότηση που είναι αναγκαία για να αναβαθμιστούν, γεγονός που στο τέλος τις εμποδίζει να ενταχθούν με επιτυχία στις αλυσίδες εφοδιασμού στον τομέα της άμυνας. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα συχνά διαλέγουν να μη στηρίξουν εταιρείες στον τομέα της άμυνας λόγω των ενδεχόμενων κινδύνων.

³⁹ Π.χ. στους τομείς της ενέργειας, των τηλεπικοινωνιών και των ΤΠΕ, της αυτοκινητοβιομηχανίας, των υλικών, των χημικών, της αεροναυπηγικής και του διαστήματος.

⁴⁰ Οι τεχνολογίες του πολιτικού τομέα θα μπορούσαν να έχουν άμεσο αντίκτυπο στον στρατιωτικό τομέα (π.χ. ανάλυση μαζικών δεδομένων).

Στο πλαίσιο των περιορισμών που επιβάλλουν οι Συνθήκες και των οργάνων λήψης αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ), ο όμιλος της ΕΤΕπ μπορεί να παρέχει δάνεια, εγγυήσεις και μετοχικό κεφάλαιο για την επέκταση των τρεχουσών δραστηριοτήτων διπλής χρήσης, γεγονός που θα άνοιγε νέες ευκαιρίες για ορισμένα τμήματα της αλυσίδας εφοδιασμού στον τομέα της άμυνας, ιδίως για τις ΜΜΕ και τις επιχειρήσεις μεσαίας κεφαλαιοποίησης. Αυτό θα μπορούσε να έχει θετικά πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα για τους εθνικούς ενδιάμεσους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και τις αναπτυξιακές τράπεζες. Ορισμένα χρηματοδοτικά μέσα της ΕΕ που βασίζονται στον δανεισμό της ΕΤΕπ, για παράδειγμα το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων⁴¹ (ΕΤΣΕ) ή το πρόγραμμα για την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (COSME), θα μπορούσαν να συμβάλουν στις δραστηριότητες διπλής χρήσης που έχουν σχέση με τον τομέα της άμυνας. Το ΕΤΣΕ θα μπορούσε να εγγυηθεί τη χρηματοδότηση και επενδυτικές ενέργειες από την ΕΤΕπ ή το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ΕΤΕ) για την υλοποίηση των στόχων που προβλέπονται από τον κανονισμό του, συμπεριλαμβανομένων έργων που αφορούν τον τομέα της άμυνας.

Η περαιτέρω προσαρμογή των κριτηρίων δανεισμού⁴² εντός του ομίλου ΕΤΕπ για τον τομέα της άμυνας, εντός των περιορισμών των Συνθηκών⁴³, και εφόσον ληφθούν οι απαραίτητες αποφάσεις από τα σχετικά όργανα της ΕΤΕπ, θα ωφελούσε τα κράτη μέλη, των οποίων η αμυντική βιομηχανία συνίσταται κυρίως σε ΜΜΕ.

Η Επιτροπή θα υποστηρίζει, εντός των οργάνων λήψης αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ), την προσαρμογή των κριτηρίων δανεισμού της ΕΤΕπ στον τομέα της άμυνας εντός των ορίων που υπαγορεύουν οι Συνθήκες. Η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να υποστηρίξουν τη διαδικασία αυτή.

Ενισχυμένη στήριξη των επενδύσεων στον τομέα της άμυνας από τα ταμεία της ΕΕ

Τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία (ΕΔΕΤ) μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τα κράτη μέλη στον τομέα της άμυνας στον βαθμό που συμβάλλουν στην υλοποίηση των στόχων του εκάστοτε Ταμείου i) για τη συγχρηματοδότηση παραγωγικών επενδυτικών έργων και ii) για τη στήριξη του εκσυγχρονισμού των αλυσίδων εφοδιασμού στον τομέα της άμυνας. Οι αμυντικές βιομηχανίες μπορούν να συμβάλουν στην υλοποίηση των σκοπών και των στόχων των ΕΔΕΤ, όπως είναι η προώθηση της ανάπτυξης της περιφερειακής οικονομίας, που αντιπροσωπεύει έναν σημαντικό πολλαπλασιαστικό παράγοντα για τις επενδύσεις σε δεξιότητες, θέσεις εργασίας, τεχνολογική και οικονομική ανάπτυξη.

Οι επενδύσεις στον τομέα της άμυνας που συμβάλλουν στην περιφερειακή ανάπτυξη με την έννοια του άρθρου 174 της ΣΛΕΕ μπορούν να λάβουν περιφερειακή ενίσχυση. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) μπορεί να χρηματοδοτήσει αμυντικές δραστηριότητες και δραστηριότητες διπλής χρήσης στην έρευνα και την καινοτομία, ως μέρος μιας εθνικής ή περιφερειακής στρατηγικής για την έξυπνη

⁴¹ Κανονισμός (ΕΕ) 2015/1017 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Ιουνίου 2015, για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων, τον Ευρωπαϊκό Κόμβο Επενδυτικών Συμβουλών και την Ευρωπαϊκή Πύλη Επενδυτικών Έργων και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1291/2013 και (ΕΕ) αριθ. 1316/2013 — το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΕ L 169 της 1.7.2015, σ. 1).

⁴² <http://www.eib.org/about/documents/excluded-activities-2013.htm>

⁴³ Πρβλ. άρθρο 1 του πρωτοκόλλου αρ. 5 του καταστατικού της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων.

ειδίκευση. Η Επιτροπή καλεί τις δημοτικές και περιφερειακές διαχειριστικές αρχές, που εξειδικεύουν τις προσκλήσεις υποβολής ενδιαφέροντος για επενδύσεις και τις διαδικασίες επιλογής των επενδυτικών σχεδίων, να στηρίξουν τις ΜΜΕ και τις εταιρείες μεσαίου μεγέθους που δραστηριοποιούνται στις αλυσίδες εφοδιασμού στον τομέα της άμυνας.

Η Επιτροπή θα προωθήσει τη συγχρηματοδότηση από τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία των παραγωγικών επενδυτικών έργων και τον εκσυγχρονισμό των αλυσίδων εφοδιασμού στον τομέα της άμυνας, υπό την προϋπόθεση ότι οι επενδύσεις ενισχύουν την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή. Η Επιτροπή θα επιδιώξει, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, τη δημιουργία περαιτέρω χρηματοδοτικών ευκαιριών.

Ενθάρρυνση της ανάπτυξης περιφερειακών πόλων αριστείας

Περιφερειακοί πόλοι που εξειδικεύονται σε συγκεκριμένα κομμάτια της αγοράς (γνωστοί επίσης και ως «πόλοι αριστείας») δίνουν τη δυνατότητα σε μεγάλες εταιρείες, ΜΜΕ και ερευνητικά κέντρα να συνεργαστούν σε στενά γεωγραφικά όρια για να αυξήσουν τη συνεργασία σε E&A και να ειδικευτούν σε ένα συγκεκριμένο τεχνολογικό κλάδο (π.χ. κινητήρες αεροσκαφών). Ενώ η απόφαση για να δοθεί προτεραιότητα στους περιφερειακούς πόλους είναι στα χέρια των παραγόντων της τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης, η ενωσιακή χρηματοδότηση (και από την ΕΤΕπ μεταξύ άλλων) θα μπορούσε να οδηγήσει στη διαμόρφωση επιτυχημένων τεχνολογικών έργων επίδειξης και στην ανάπτυξη βιομηχανικών και επιστημονικών συμπράξεων μεταξύ εταιρειών και ερευνητικών κέντρων⁴⁴.

Επιπλέον, η Επιτροπή έχει δρομολογήσει το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Περιφερειών που συνδέονται με τον τομέα της Άμυνας⁴⁵ για να ενισχύσει τις περιφέρειες με σημαντικά βιομηχανικά και ερευνητικά κεφάλαια και για να μοιραστεί βέλτιστες πρακτικές σχετικά με την ενσωμάτωση των αμυντικών προτεραιοτήτων στις έξυπνες στρατηγικές για την εξειδίκευση. Η Επιτροπή θα ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να προωθήσουν τους περιφερειακούς πόλους αριστείας, εξέλιξη που θα ωφελήσει και τον τομέα της άμυνας.

Ενίσχυση των δεξιοτήτων στον τομέα της άμυνας

Η ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία πρέπει να διατηρήσει τις βασικές δεξιότητες και να αποκτήσει νέες για να είναι σε θέση να παράγει αμυντικά προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής τεχνολογίας και να είναι ανταγωνιστική μακροπρόθεσμα. Ωστόσο, οι εταιρείες είναι αντιμέτωπες με αυξανόμενες ελλείψεις στις δεξιότητες.

Η άμυνα θα αποτελέσει τομέα προτεραιότητας στο πλαίσιο της εμβληματικής πρωτοβουλίας για το νέο θεματολόγιο δεξιοτήτων για την Ευρώπη⁴⁶. Επιπλέον, η Επιτροπή θα στηρίξει επίσης τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής συμμαχίας για τις δεξιότητες στον τομέα της άμυνας, ώστε να χαραχθεί μια στρατηγική για τις δεξιότητες στον τομέα της άμυνας. Η συμμαχία θα συμβάλει στην ανάπτυξη και την υλοποίηση βιώσιμων λύσεων κλίμακας για νέες θέσεις εργασίας και ανάγκες σε δεξιότητες. Αυτό θα

⁴⁴ Ειδική έμφαση θα μπορούσε να δοθεί σε τομείς προτεραιότητας, όπως η θαλάσσια ασφάλεια, η ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, τα συστήματα τηλεκατευθυνόμενων αεροσκαφών (RPAS) και οι δορυφορικές επικοινωνίες.

⁴⁵ EDNR, www.endr.eu

⁴⁶ COM(2016) 381 final.

γίνει με τη χρήση των COSME⁴⁷ και Erasmus+⁴⁸ για την υλοποίηση πιλοτικών έργων. Η Επιτροπή θα εξετάσει περαιτέρω μέτρα για τη βελτίωση της βάσης γνώσεων και καινοτομίας σχετικά με τη διπλή χρήση.

Στο πλαίσιο του «σχεδίου στρατηγικής για την τομεακή συνεργασία στον τομέα των δεξιοτήτων», η Επιτροπή θα στηρίζει, από το 2017, τη στρατηγική συνεργασία μεταξύ των βασικών εταιρών στον τομέα της άμυνας.

4. Ενίσχυση της ενιαίας αγοράς για την άμυνα

Το άνοιγμα της χρηματοδοτικής ενίσχυσης σε επενδύσεις στον τομέα της άμυνας δεν μπορεί να δώσει βιώσιμα αποτελέσματα χωρίς αποδοτική αμυντική βιομηχανία που θα λειτουργεί σε μια γνήσια και πρωτοπόρα ενιαία αγορά. Ακόμη κι αν αυξηθούν οι ευκαιρίες χρηματοδότησης, δεν θα αποδώσουν αν χρησιμοποιούνται αναποτελεσματικά.

Αν η ευρωπαϊκή αγορά άμυνας γίνει πιο ανταγωνιστική και πιο ανοιχτή, θα μπορέσουν οι προμηθευτές να επιτύχουν οικονομίες κλίμακας, θα βελτιωθεί η παραγωγική ικανότητα και θα ελαττωθεί το κόστος παραγωγής, οπότε και τα ευρωπαϊκά προϊόντα θα γίνουν πιο ανταγωνιστικά στην παγκόσμια αγορά. Ανταγωνισμός θα πρέπει να λειτουργεί και μεταξύ των κύριων αναδόχων και των προμηθευτών.

Προς μια ανοικτή και ανταγωνιστική ευρωπαϊκή αγορά αμυντικού εξοπλισμού

Οι δύο οδηγίες για τις δημόσιες συμβάσεις και τις μεταφορές προϊόντων στον τομέα της άμυνας εκδόθηκαν με σκοπό τη βελτίωση της λειτουργίας της αγοράς στον τομέα της άμυνας και τη βελτίωση του ανταγωνισμού, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες του τομέα. Αν εφαρμοστούν πλήρως, μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην επίτευξη της δημιουργίας μιας ολοκληρωμένης, ανοικτής και ανταγωνιστικής ευρωπαϊκής αγοράς αμυντικού εξοπλισμού. Ωστόσο, πρέπει να γίνουν περισσότερα ως προς αυτό.

Οι αξιολογήσεις των δύο οδηγιών δείχνουν ότι είναι σε γενικές γραμμές κατάλληλες για την επίτευξη του σκοπού τους και ότι δεν χρειάζεται, σ' αυτό το στάδιο, νομοθετική τροποποίηση. Ωστόσο, εντοπίζονται ορισμένες ελλείψεις που πρέπει να αποκατασταθούν.

Συγκεκριμένα, η αξιολόγηση της οδηγίας για τις δημόσιες συμβάσεις στον τομέα της άμυνας⁴⁹ δείχνει ότι, παρά την υπερδιπλάσια αύξηση της αξίας των συμβάσεων που δημοσιεύονται σε επίπεδο Ένωσης, ένα πολύ σημαντικό μερίδιο των αμυντικών των συμβάσεων στον τομέα της άμυνας γίνεται ακόμη εκτός των κανόνων της ΕΕ για τις

⁴⁷ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1287/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2013, για τη θέσπιση προγράμματος για την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (COSME) (2014-2020) (ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 33).

⁴⁸ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1288/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2013, για τη θέσπιση του προγράμματος «Erasmus+»: το πρόγραμμα της Ένωσης για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη νεολαία και τον αθλητισμό (ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 50).

⁴⁹ Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο για την εφαρμογή της οδηγίας 2009/81/ΕΚ σχετικά με τον συντονισμό των διαδικασιών σύναψης ορισμένων συμβάσεων έργων, προμηθειών και παροχής υπηρεσιών που συνάπτονται από αναθέτουσες αρχές ή αναθέτοντες φορείς στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας.

δημόσιες συμβάσεις⁵⁰. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχουν ακόμη σημαντικές αναξιοποίητες δυνατότητες στο πλαίσιο της οδηγίας για την εξοικονόμηση δημόσιου χρήματος και για τη δημιουργία θέσεων εργασίας και ανάπτυξης. Επιπλέον, οι δημόσιες αρχές χρησιμοποιούν, σε κάποιο βαθμό, αντισταθμίσεις/απαιτήσεις για επιστροφή από τη βιομηχανία που μπορεί να οδηγήσουν σε αβεβαιότητες για τη βιομηχανία. Τέλος, σπάνια γίνεται χρήση των διατάξεων της οδηγίας για τις υπεργολαβίες, που δίνουν τη δυνατότητα στις αναθέτουσες αρχές να ζητήσουν από τον επιτυχόντα ανάδοχο να αναθέσει με υπεργολαβία μέρος της σύμβασης σε τρίτα μέρη μέσω διαδικασίας ανταγωνιστικών προσφορών.

Η Επιτροπή θα επικεντρωθεί στην αποτελεσματική εφαρμογή της οδηγίας, συμπεριλαμβανομένης της επιβολής της. Θα διευκρινίσει πώς ερμηνεύονται οι εξαιρέσεις της οδηγίας για να υποστηρίξει τις αναθέτουσες αρχές στην εφαρμογή των κανόνων: ένα πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση αυτή είναι η έκδοση οδηγιών για συμβάσεις μεταξύ κυβερνήσεων. Η Επιτροπή θα αναθεωρήσει, επίσης, τις οδηγίες για τις διατάξεις περί υπεργολαβίας ώστε να αυξηθεί η ευελιξία για τις αρχές που αναθέτουν τις δημόσιες συμβάσεις. Τέλος, η Επιτροπή θα δώσει οδηγίες, ενθαρρύνοντας τα κράτη μέλη να αξιοποιήσουν πλήρως την ευελιξία που τους παρέχει η οδηγία για συνεργατικές δημόσιες συμβάσεις.

Η οδηγία της ΕΕ για τις μεταφορές προϊόντων εισάγει ένα απλοποιημένο σύστημα αδειοδότησης για ενδοενοσιακές μεταφορές προϊόντων στον τομέα της άμυνας, συμπεριλαμβανομένων των γενικών αδειών μεταφοράς. Η αξιολόγησή της⁵¹ δείχνει ότι, παρά τη θετική συμβολή της στη βελτίωση της διαφάνειας και την εξοικονόμηση για τις εταιρείες, υφίστανται ακόμη διάφορα συστήματα αδειοδότησης στην Ευρώπη, με μεγάλες διαφοροποιήσεις όσον αφορά το περιεχόμενο των γενικών αδειών μεταφοράς και διαφορές στις εθνικές απαιτήσεις για την πιστοποίηση των εταιρειών και τη χρήση των εξαιρέσεων. Επιπλέον, τα περισσότερα κράτη μέλη δεν έχουν εφαρμόσει την εξαίρεση που αφορά προηγούμενη αδειοδότηση και μεταφορές στο πλαίσιο των προγραμμάτων συνεργασίας. Η Επιτροπή θα επικεντρωθεί στην αποτελεσματική εφαρμογή της οδηγίας, συμπεριλαμβανομένης της επιβολής της. Μαζί με το παρόν σχέδιο δράσης, εγκρίνονται δύο συστάσεις για την ενθάρρυνση της εναρμονισμένης λειτουργίας των γενικών αδειών μεταφοράς για τις ένοπλες δυνάμεις και τις πιστοποιημένες επιχειρήσεις. Επιπροσθέτως, η Επιτροπή θα διερευνήσει περαιτέρω την εναρμόνιση των υπόλοιπων δύο γενικών αδειών μεταφοράς, θα απλοποιήσει την πιστοποίηση, όπου είναι δυνατόν, και θα προωθήσει την ανάληψή της από τα κράτη μέλη.

Η Επιτροπή θα επικεντρωθεί στην αποτελεσματική εφαρμογή των δύο οδηγιών στον τομέα της άμυνας, συμπεριλαμβανομένης της επιβολής τους. Αρχίζοντας με την έγκριση του σχεδίου δράσης, θα αποσαφηνίσει την ερμηνεία των ειδικών διατάξεων της οδηγίας για τις δημόσιες συμβάσεις στον τομέα της άμυνας μέσω κατευθυντήριων σημειώσεων το 2017-18 και θα εγκρίνει συστάσεις για εναρμονισμένη λειτουργία των γενικών αδειών μεταφοράς στο πρώτο τρίμηνο του 2018.

⁵⁰ Το 2014 το 77,9% όλων των αμυντικών δημόσιων συμβάσεων έγιναν σε εθνικό επίπεδο, με αποτέλεσμα να ζημιώνονται οι χώρες από τη μη εξοικονόμηση λόγω μη προσφυγής σε οικονομίες κλίμακας. Πηγή: Δεδομένα του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας για το 2014 με εκτιμήσεις για το 2015.

⁵¹ Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 2009/43/EK για την απλούστευση των όρων και προϋποθέσεων για τις μεταφορές προϊόντων συνδεδεμένων με τον τομέα της άμυνας εντός της Κοινότητας,

Ενίσχυση της ασφάλειας του εφοδιασμού

Η ασφάλεια του εφοδιασμού είναι θεμέλιος λίθος για τη διαμόρφωση μιας πραγματικής ενιαίας αγοράς για την άμυνα και είναι κλειδί για μελλοντικά προγράμματα συνεργασίας. Τα κράτη μέλη πρέπει να έχουν τη σιγουριά ότι δεν θα διαταραχθούν οι διασυνοριακές παραδόσεις. Η ενίσχυση της ασφάλειας του εφοδιασμού σε επίπεδο ΕΕ συνεπάγεται την ενδυνάμωση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών.

Ορισμένα μέτρα, όπως οι όροι εκτέλεσης της σύμβασης, μπορούν να ενισχύσουν την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τις μεταφορές των συνδεδεμένων με τον τομέα της άμυνας προϊόντων. Συνεπώς, η Επιτροπή θα εκδώσει οδηγίες για τα μέτρα που μπορούν να λάβουν τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της ενωσιακής νομοθεσίας για τις δημόσιες συμβάσεις ώστε να ενισχυθεί η ασφάλεια του εφοδιασμού.

Η Επιτροπή στηρίζει την πρωτοβουλία των κρατών μελών, μέσω του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας, για μια πολιτική δέσμευση που θα διευκολύνει τις μεταφορές προϊόντων συνδεδεμένων με τον τομέα της άμυνας και θα προσφέρει αμοιβαία βοήθεια σε καιρούς κρίσης. Η Επιτροπή σημειώνει ότι τα κράτη μέλη δεν επιθυμούν να ενεργήσουν πέραν μιας τέτοιας πολιτικής δέσμευσης στο παρόν στάδιο και συμφωνούν σε ένα καθεστώς ασφάλειας του εφοδιασμού σε ενωσιακό επίπεδο.

Η Επιτροπή θα προσδιορίσει, στο πλαίσιο της ενωσιακής στρατηγικής για τις πρώτες ύλες⁵², τις στενωπούς και τους κινδύνους για την προσφορά όσον αφορά τα υλικά που είναι απαραίτητα για την ανάπτυξη σημαντικών ικανοτήτων με βάση τα ευρήματα πρόσφατης μελέτης^{53 54}. Τα μελλοντικά ερευνητικά προγράμματα της Ένωσης θα μπορούσαν επίσης να χρησιμοποιηθούν για τον περιορισμό των κινδύνων στον τομέα του εφοδιασμού, συμπεριλαμβανομένης της υποκατάστασης κρίσιμων πρώτων υλών, βάσει των εργασιών που γίνονται στον τομέα των βασικών τεχνολογιών γενικής εφαρμογής (KET).

Τέλος, οι αρχές περί κυκλικής οικονομίας της Επιτροπής⁵⁵, δηλ. νέες τεχνολογικές λύσεις και επιχειρησιακά μοντέλα με περισσότερη βιώσιμη παραγωγή, κατανάλωση και διαχείριση αποβλήτων, θα πρέπει να εφαρμοστούν στον τομέα της άμυνας, όπου η αποδοτικότητα των πόρων και η ασφάλεια του εφοδιασμού έχουν όλο και μεγαλύτερη σημασία. Επιπροσθέτως, υπάρχουν δυνητικά σημαντικότερες οικονομίες με τη μεγαλύτερη χρήση μέτρων για ενεργειακή απόδοση και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις ένοπλες δυνάμεις της ΕΕ, που είναι σημαντικοί καταναλωτές ενέργειας.

Βελτίωση της πρόσβασης στις διασυνοριακές αγορές για τις ΜΜΕ στον τομέα της άμυνας

⁵² Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: «Εξασφάλιση πρώτων υλών για τη μελλοντική ευημερία της Ευρώπης - Πρόταση για μια ευρωπαϊκή σύμπραξη καινοτομίας σχετικά με τις πρώτες ύλες», COM/2012/082 final.

⁵³ Pavel, C. and Tzimas, E., Raw materials in the European defence industry. Λουξεμβούργο, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Κοινό Κέντρο Ερευνών (JRC), 2016.

⁵⁴ Π.χ. το βηρύλλιο χρησιμοποιείται σε πυραύλους, μαχητικά αεροσκάφη, ελικόπτερα και δορυφόρους (λόγω του ότι είναι έξι φορές ελαφρύτερο και ισχυρότερο από τον χάλυβα).

⁵⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Το κλείσιμο του κύκλου - Ένα σχέδιο δράσης της ΕΕ για την κυκλική οικονομία (COM/2015/614).

Η ενίσχυση της πρόσβασης στις διασυνοριακές αγορές και το άνοιγμα των αλυσίδων εφοδιασμού έχουν μεγάλη σημασία για μια αποδοτική και αποτελεσματική ευρωπαϊκή αγορά αμυντικού εξοπλισμού και ταυτόχρονα εξασφαλίζουν τον σεβασμό της εμπορικής ελευθερίας του αναδόχου. Ειδικότερα, όσον αφορά τους δευτερεύοντες προμηθευτές, που συχνά είναι οι ΜΜΕ, υπάρχει η ανάγκη να εξασφαλιστεί μια σωστή ευκαιρία για την πρόσβαση στις αλυσίδες εφοδιασμού στον τομέα της άμυνας, ανεξάρτητα από τη θέση τους μέσα στην ενιαία αγορά.

Δεν υπάρχουν «λύσεις-θαύματα» σ' αυτό το πολύπλοκο ζήτημα, αλλά χρειάζεται σταδιακή πρόοδος. Βάσει της έκθεσης της ομάδας εμπειρογνομόνων *ad hoc* με τα κράτη μέλη και τη βιομηχανία⁵⁶, η Επιτροπή θα υποβάλει συστάσεις για να ενθαρρύνει τις υπεύθυνες για τις δημόσιες συμβάσεις αρχές να διευκολύνουν τη διασυνοριακή συμμετοχή και τη συμμετοχή των ΜΜΕ στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων⁵⁷ και για να παροτρύνει τους κύριους αναδόχους να δώσουν ευκαιρίες στους δευτερεύοντες προμηθευτές και τις ΜΜΕ από όλα τα κράτη μέλη, ώστε αυτοί να έχουν πρόσβαση στις αλυσίδες εφοδιασμού⁵⁸ που τους αφορούν. Οι συστάσεις της Επιτροπής θα πρέπει να συμπληρωθούν με εθελοντικές πράξεις υπογεγραμμένες από τα σχετικά μέρη, συμπεριλαμβανομένων των κύριων αναδόχων και των ενώσεων επιχειρήσεων.

Η Επιτροπή θα εγκρίνει συστάσεις, έως το τέλος του 2017, για να ενθαρρύνει τις αρχές που είναι αρμόδιες για τις δημόσιες συμβάσεις να διευκολύνουν τη διασυνοριακή συμμετοχή και τη συμμετοχή των ΜΜΕ στις διαδικασίες δημοσίων συμβάσεων και για να διευκολύνει την πρόσβασή τους στις αλυσίδες εφοδιασμού στον τομέα της άμυνας.

Τυποποίηση και αξιολόγηση της συμμόρφωσης

Η πιστοποίηση και η τυποποίηση είναι κρίσιμοι παράγοντες που διευκολύνουν τη συνεργασία καθώς ενισχύουν τη διαλειτουργικότητα και συντελούν στην εξοικονόμηση κόστους. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας στηρίζει ήδη τις προσπάθειες των κρατών μελών για μια κοινή προσέγγιση ως προς την πιστοποίηση της αξιοπιστίας μέσω της πρωτοβουλίας για τις ευρωπαϊκές απαιτήσεις στρατιωτικής αξιοπιστίας (EMAR).

Η Επιτροπή έχει αναπτύξει την έννοια των «υβριδικών προτύπων» για προϊόντα διπλής χρήσης⁵⁹, ώστε να ενισχύσει την έρευνα στον τομέα της ασφάλειας. Υλοποιώντας την ανακοίνωση για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο⁶⁰, η Επιτροπή, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη και τη βιομηχανία, επεξεργάζεται ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο πιστοποίησης⁶¹

⁵⁶ Συμβουλευτική ομάδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη διασυνοριακή πρόσβαση των ΜΜΕ σε δημόσιες συμβάσεις στον τομέα της άμυνας και της ασφάλειας, τελική έκθεση και συστάσεις.

⁵⁷ Π.χ. παρέχοντας έγκαιρα πληροφορίες για μακροπρόθεσμα σχέδια και προτεραιότητες, με τη χρήση διαφημίσεων πριν από τη δημοσίευση της προκήρυξης, τον σχεδιασμό διαδικασιών στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, ώστε να διευκολυνθεί η διασυνοριακή συμμετοχή και η συμμετοχή των ΜΜΕ.

⁵⁸ Π.χ. στρατηγικά μακροπρόθεσμα σχέδια, διαφημίσεις πριν από τη δημοσίευση της προκήρυξης και για υπεργολαβίες, έρευνες αγοράς σε επίπεδο Ένωσης για την ανεύρεση πιθανών προμηθευτών από διάφορα κράτη μέλη, διαφάνεια για τις διασυνοριακές συνιστώσες της αλυσίδας εφοδιασμού.

⁵⁹ Βιομηχανική πολιτική για τον τομέα της ασφάλειας - Σχέδιο δράσης για καινοτόμο και ανταγωνιστικό τομέα ασφάλειας, COM(2012) 417, Ιούλιος 2012.

⁶⁰ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Ενίσχυση του συστήματος κυβερνοανθεκτικότητας της Ευρώπης και προώθηση ανταγωνιστικού και καινοτόμου κλάδου ασφάλειας στον κυβερνοχώρο, 5.7.2016, COM(2016) 410 final.

⁶¹ Σε ευθυγράμμιση με την Κοινή ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών:

και διερευνά τη δυνατότητα διαμόρφωσης ενός εθελοντικού πλαισίου επισήμανσης για την ασφάλεια των προϊόντων ΤΠΕ. Λόγω των συνεργειών μεταξύ του πολιτικού και του στρατιωτικού τομέα, ο τομέας της άμυνας θα μπορούσε να ωφεληθεί από τέτοιου είδους εξελίξεις.

Ένας νέος μηχανισμός για τη δρομολόγηση της λειτουργίας υβριδικών προτύπων και προτύπων στον τομέα της άμυνας συμφωνήθηκε μεταξύ της Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας και των κρατών μελών⁶². Μια πιθανότητα που διερευνάται είναι η ενδεχόμενη ανάπτυξη ευρωπαϊκών προτύπων μέσω της διαδικασίας που έχουν καθιερώσει οι Ευρωπαϊκοί Οργανισμοί Τυποποίησης⁶³.

Η Επιτροπή θα εξετάσει, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, τη δυνατότητα να υποστηρίξει την ανάπτυξη προτύπων που έχουν προσδιορίσει τα κράτη μέλη ως αναγκαία για συνεργατικά έργα σε τομείς προτεραιότητας.

5. Μεγιστοποίηση των συνεργειών πολιτικού/στρατιωτικού τομέα σε όλες τις πολιτικές της ΕΕ

Ανάγκη υπάρχει επίσης για αύξηση της συνοχής και των συνεργειών μεταξύ ζητημάτων άμυνας και άλλων συναφών πολιτικών και τομέων της Ένωσης, ώστε να αξιοποιηθεί πλήρως η προστιθέμενη αξία της ΕΕ.

Σε ευθυγράμμιση και την Ευρωπαϊκή Διαστημική Στρατηγική, η επένδυση σε διαστημικές ικανότητες θα καταστήσει δυνατή την πρόσβαση της Ευρώπης στο διάστημα και σε ασφαλή χρήση⁶⁴, εξασφαλίζοντάς της ελευθερία κινήσεων και αυτονομία. Η Επιτροπή έχει δεσμευτεί να συμβάλει ώστε να εξασφαλιστεί η προστασία και η ανθεκτικότητα της κρίσιμης ευρωπαϊκής υποδομής στον στρατιωτικό και μη στρατιωτικό διαστημικό τομέα, και να ενισχυθεί το υπάρχον ενωσιακό πλαίσιο επιτήρησης και παρακολούθησης του διαστήματος (SST)⁶⁵.

Όπως υπογραμμίζεται από τη διαστημική στρατηγική, οι διαστημικές υπηρεσίες μπορούν επίσης να ενισχύσουν την ικανότητα της ΕΕ και των κρατών μελών να αντιμετωπίζουν τις αυξανόμενες προκλήσεις ως προς την ασφάλεια. Η Επιτροπή θα ζητήσει να μεγιστοποιηθούν οι συνέργειες και η συμπληρωματικότητα με συναφείς δραστηριότητες του Δορυφορικού Κέντρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της διαστημικής ασφάλειας και άμυνας.

Στο τρέχον εξελισσόμενο απειλητικό περιβάλλον, η αναντιστοιχία μεταξύ των αναγκών των χρηστών κρατικών δορυφορικών επικοινωνιών (SATCOM), και των έγκαιρων και κατάλληλων λύσεων, δημιουργεί όλο και περισσότερους κινδύνους για τις επιχειρήσεις

Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο: Για έναν ανοικτό, ασφαλή και προστατευμένο κυβερνοχώρο, 7.2.2013, JOIN(2013) 1.

⁶² <https://www.eda.europa.eu/what-we-do/activities/activities-search/materiel-standardisation>

⁶³ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1025/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2012, σχετικά με την ευρωπαϊκή τυποποίηση (ΕΕ L 316 της 14.11.2012, σ. 1).

⁶⁴ COM(2016) 705 - Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών.

⁶⁵ Απόφαση αριθ. 541/2014/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Απριλίου 2014, για τη θέσπιση πλαισίου για τη στήριξη της επιτήρησης και παρακολούθησης του διαστήματος, ΕΕ L 158 της 27.5.2014, σ. 227.

και τις υποδομές της ΕΕ και των κρατών μελών οι οποίες αφορούν κρίσιμες αποστολές στον τομέα της ασφάλειας.

Η Επιτροπή, σε συνεργασία με την Υπατη Εκπρόσωπο, τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Άμυνας και τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Διαστήματος ετοιμάζουν μια πρωτοβουλία για να εξασφαλίσουν αξιόπιστες, ασφαλείς και αποτελεσματικές ως προς το κόστος υπηρεσίες δορυφορικών επικοινωνιών για την ΕΕ και τις εθνικές αρχές που διαχειρίζονται κρίσιμες αποστολές στον τομέα της ασφάλειας και υποδομές έως το τέλος του 2017.

Για τη βελτίωση της ικανότητας της ΕΕ να ανταποκρίνεται σε εξελισσόμενες προκλήσεις ως προς την ασφάλεια στους συνοριακούς ελέγχους και τη θαλάσσια επιτήρηση, η Επιτροπή θα επεκτείνει τις δραστηριότητες Copernicus⁶⁶, λαμβάνοντας υπόψη τις νέες τεχνολογικές εξελίξεις στον εν λόγω τομέα, την ανάγκη να εξασφαλιστεί κατάλληλο επίπεδο ασφάλειας των υποδομών και των υπηρεσιών, τη διαθεσιμότητα διαφόρων πηγών δεδομένων και τη μακροπρόθεσμη ικανότητα του ιδιωτικού τομέα να εξευρίσκει τις κατάλληλες λύσεις.

Η Επιτροπή θα διερευνήσει με ποιο τρόπο θα μπορούσε να καλύψει το πρόγραμμα Copernicus περαιτέρω ανάγκες στον τομέα της ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένης της άμυνας. Θα αυστηροποιήσει τις απαιτήσεις ασφάλειας και θα ενισχύσει τις συνέργειες με μη διαστημικές ικανότητες παρατήρησης το 2018.

Λαμβάνοντας υπόψη την αυξανόμενη σημασία του κυβερνοχώρου και τη διπλή χρήση που τον χαρακτηρίζει, θα πρέπει να αναζητηθούν συνέργειες μεταξύ των προσπαθειών στον τομέα της άμυνας στον κυβερνοχώρο και των ευρύτερων πολιτικών της ΕΕ για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο. Η κοινή ανακοίνωση για τη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο⁶⁷ προτείνει μέτρα για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των συστημάτων πληροφορικής στον κυβερνοχώρο, τον περιορισμό του ηλεκτρονικού εγκλήματος και την ενίσχυση της πολιτικής της ΕΕ για τη διεθνή ασφάλεια του κυβερνοχώρου και την άμυνα στον κυβερνοχώρο. Η κατάρτιση σε θέματα ασφάλειας στον κυβερνοχώρο θα πρέπει να ενισχυθεί, λαμβάνοντας υπόψη τις εργασίες της ευρωπαϊκής ομάδας για την εκπαίδευση και κατάρτιση στον τομέα του ηλεκτρονικού εγκλήματος και άλλες παρόμοιες δραστηριότητες.

Η Επιτροπή θα συνεργαστεί στενά με τα κράτη μέλη, την Υπατη Εκπρόσωπο και άλλα σχετικά όργανα της ΕΕ για τη δημιουργία μιας πλατφόρμας για την εκπαίδευση και κατάρτιση στον τομέα της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο, ώστε να αντιμετωπιστεί το κενό στις δεξιότητες στους τομείς της ασφάλειας και της άμυνας στον κυβερνοχώρο έως το 2018.

Στον τομέα της αεροπλοΐας, αν και οι πρωτοβουλίες για τη χάραξη του πλαισίου για τη δημιουργία του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Ουρανού⁶⁸ (SES) και για το ευρωπαϊκό σύστημα

⁶⁶ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 377/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 3ης Απριλίου 2014, για τη θέσπιση του προγράμματος Copernicus, ΕΕ L 122 της 24.4.2014, σ. 44.

⁶⁷ Κοινή ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, «Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο -Για έναν ανοικτό, ασφαλή και προστατευμένο κυβερνοχώρο», 7.2.2013, JOIN(2013) 1 final.

⁶⁸ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 549/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Μαρτίου 2004, για τη χάραξη του πλαισίου για τη δημιουργία του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Ουρανού (ΕΕ L 96 της 31.3.2004, σ. 1).

νέας γενιάς για τη διαχείριση της εναέριας κυκλοφορίας (SESAR)⁶⁹ εστιάζονται στους στόχους της πολιτικής αεροπορίας, οι ανάγκες της πολεμικής αεροπορίας θα πρέπει να ληφθούν υπόψη, ώστε να αποφευχθούν οι δυσμενείς συνέπειες για τον τομέα της άμυνας. Η χρήση RPAS για σκοπούς ασφάλειας απαιτεί την αποτελεσματική ενσωμάτωσή τους στο σύστημα αεροπορίας, βάσει, μεταξύ άλλων, μιας συντονισμένης προσπάθειας πολιτικού-στρατιωτικού τομέα, συμπεριλαμβανομένων προγραμμάτων E&A. Από την άποψη αυτή, ο συντονιστικός μηχανισμός πολιτικού-στρατιωτικού τομέα μεταξύ του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας, του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Ασφάλειας της Αεροπορίας και της κοινής πρωτοβουλίας SESAR θα πρέπει να βοηθήσει στην καλύτερη αξιοποίηση των αποτελεσμάτων των στρατιωτικών ερευνητικών δραστηριοτήτων στο πλαίσιο του προγράμματος SESAR 2020 και των συναφών κανόνων και προτύπων ασφάλειας.

Σύμφωνα με τους στόχους της «Στρατηγικής της ΕΕ για την ασφάλεια στη θάλασσα (EUMSS)»⁷⁰, οι λύσεις ικανοτήτων διπλής χρήσης μπορούν να εξασφαλίσουν ότι τόσο οι στρατιωτικές όσο και οι πολιτικές αρχές μπορούν να ωφεληθούν από τις σχετικές τεχνολογίες, προϊόντα και υπηρεσίες. Τέτοιες λύσεις, που αναπτύσσονται από την αμυντική βιομηχανία, θα μπορούσαν να είναι αποτελεσματικές στην αντιμετώπιση ζητημάτων σχετικών με την ασφάλεια, όπως η θαλάσσια επιτήρηση, η διαχείριση κινδύνου και η προστασία κρίσιμων υποδομών.

Έως το 2018, η Επιτροπή θα αναπτύξει, σε συνεργασία με την Υπατη Εκπρόσωπο, τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Διαστήματος και τα κράτη μέλη, ειδικές δράσεις για τη στήριξη συντονισμένου μεταξύ πολιτικού και στρατιωτικού τομέα ερευνητικού θεματολογίου, καθώς και διαλειτουργικές ικανότητες θαλάσσιας επιτήρησης.

⁶⁹ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 721/2014 του Συμβουλίου, της 16ης Ιουνίου 2014, σχετικά με την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 219/2007 για τη σύσταση κοινής επιχείρησης για την ανάπτυξη του ευρωπαϊκού συστήματος νέας γενιάς για τη διαχείριση της εναέριας κυκλοφορίας (SESAR), όσον αφορά την παράταση της κοινής επιχείρησης έως το 2024 (ΕΕ L 192 της 1.7.2014, σ. 1).

⁷⁰ Κοινή ανακοίνωση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο - Για έναν ανοικτό και ασφαλή παγκόσμιο θαλάσσιο τομέα: στοιχεία για μια στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ασφάλεια στη θάλασσα, 6.3.2014 JOIN/2014/09.

6. Συμπεράσματα

Ο πρόεδρος Juncker ζήτησε να ενισχύσει η Ευρώπη την αμυντική της πολιτική. Πρέπει να αναλάβουμε την ευθύνη προστασίας των συμφερόντων μας και του ευρωπαϊκού τρόπου ζωής. Η Ευρώπη αντιμετωπίζει πολύπλοκες προκλήσεις ως προς την ασφάλεια και κανένα κράτος μέλος δεν μπορεί να τις απαντήσει μόνο του.

Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να συμπληρώσει τις εθνικές προσπάθειες και να γίνει αυτόνομος σημαντικός προμηθευτής της ασφάλειας της. Το σχέδιο εφαρμογής για την ασφάλεια και την άμυνα που εκπόνησε η Ύπατη Εκπρόσωπος⁷¹ και τα σχετικά συμπεράσματα που εξέδωσε το Συμβούλιο, όπως και το παρόν σχέδιο δράσης, υποστηρίζουν την ανάπτυξη βασικών ικανοτήτων που είναι αναγκαίες για την ασφάλεια της Ένωσης και των πολιτών της. Η εφαρμογή της κοινής δήλωσης EE-NATO θα συμβάλει περαιτέρω στην εξασφάλιση της συμπληρωματικότητας με το NATO.

Η Επιτροπή θα συστήσει, συνεργαζόμενη στενά με τα κράτη μέλη και την Ύπατη Εκπρόσωπο -με την ιδιότητά της, μεταξύ άλλων, ως επικεφαλής του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας- μια ομάδα παρακολούθησης της υλοποίησης, η οποία θα συνεδριάζει σε τακτικά διαστήματα με σκοπό την παρακολούθηση και τη διευκόλυνση της επίτευξης προόδου για τις εν λόγω δράσεις. Μια πρώτη συνεδρίαση θα πραγματοποιηθεί το πρώτο τρίμηνο του 2017. Επίσης, θα συγκροτήσει ένα φόρουμ διαβούλευσης με την ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία για να ευθυγραμμιστούν καλύτερα οι ανάγκες της ζήτησης και η προσφορά.

Η Επιτροπή είναι έτοιμη να καταβάλει άνευ προηγουμένου προσπάθειες στον τομέα της άμυνας για να στηρίξει τα κράτη μέλη. Θα αξιοποιήσει τα μέσα που διαθέτει η ΕΕ, μεταξύ άλλων την ενωσιακή χρηματοδότηση και το πλήρες δυναμικό των Συνθηκών, προς την κατεύθυνση της διαμόρφωσης μιας Ένωσης Άμυνας.

Ωστόσο, η έγκριση της παρούσας ανακοίνωσης από την Επιτροπή είναι μόνο το πρώτο βήμα. Θα απαιτηθεί ισχυρή στήριξη από τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ για την πραγμάτωση όλων των δυνατοτήτων του ευρωπαϊκού σχεδίου δράσης στον τομέα της άμυνας. Η Επιτροπή θα δρομολογήσει την υλοποίηση των φιλόδοξων δράσεων που αναπτύσσονται στο παρόν έγγραφο. Βάσει των περαιτέρω συζητήσεων με άλλα θεσμικά όργανα της ΕΕ, η Επιτροπή είναι, επίσης, έτοιμη να διευκολύνει την υλοποίηση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας.

Βάσει μιας ισχυρής και κοινής δέσμευσης μεταξύ των κρατών μελών και των θεσμικών οργάνων, το ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης στον τομέα της άμυνας μπορεί να αλλάξει τα δεδομένα προς την κατεύθυνση περισσότερης συνεργασίας στον τομέα της άμυνας και μεγαλύτερης αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών.

⁷¹ Βλ. Συμπεράσματα του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων της 14.11.2016.